

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția:
Piața Unirii No. 3.
Administrația:
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare
la 1 și la 15 a fiecărei luni

Abonament:
Exemplarul 5 Lei
Pe un an 200 Lei

PARTEA OFICIALĂ

Nr. 1726—1931.

Concurs la parochia Meșent

Pentru complenirea parochiei *Meșent* (protopopiatul Tășnadului, care, prin trecerea M. On.-lui *Iuliu Pop* la penziune, devine vacantă, prin aceasta publicăm concurs cu termenul de 10 Iunie crt.

Oradea, 7 Maiu 1931.

Nr. 1954—1931.

Concurs la parochia Gârceiu.

Pentru complenirea parochiei *Gârceiu* (protopopiatul Zălaului), care prin numirea On. *Ioan Nemeș* la parochia *Silvaș*, a devenit vacantă, publicăm concurs cu termenul de 15 Iunie crt.

Oradea, 22 Maiu 1931.

PARTEA NEOFICIALĂ

Serbările efesine

In acest an se împlinesc 1500 de ani de când în sinodul ecumenic al III-lea ținut la Efes, în orașul unde a murit Preacurata Fecioară Maria, Părinții Bisericii au apărut și consacrat definitiv titlul de Născătoare de Dumnezeu (Theotokos) pentru Preacurata Fecioară. Acest eveniment, care ne aduce aminte de timpuri de frățietate și iubire între toți creștinii, se va serba și în dieceza noastră cu tot fastul cuvenit. Pentru orientarea On. public dăm aci programul general al acestor serbări.

1. Joi, Vineri, Sâmbătă înainte de Rusalii (28, 29 și 30 Mai) paraclis solemn cu predică festivă în catedrală la orele 7 seara.

Sâmbătă înainte și după paraclis mărturisiri. (In Dumineca Rusaliiilor se poate câștiga indulgență plenară).

2. In Dumineca Rusaliiilor la orele 9^{1/2}, liturghie pontificală solemnă, la care se vor cumineca toți credincioșii și congreganiștii. Va cânta corul maestrului Hubic cu orchestră. Până la cu-

minecare se mai pot face mărturisiri și subț sf. Liturghie.

3. In Dumineca Rusaliiilor la orele 8 seara va avea loc o procesiune euharistică din catedrală prin Piața Unirii. Cântările ce se vor cânta la procesiune se vor distribui tuturor gratis.

4. Luni, 1 Iunie, va avea loc în teatrul „Regina Maria” un Matineu festiv la orele 5 d. m. dat de

Congregațiile tinerimii gr. cat. din Oradea. Programul Matineului se compune din coruri, recitări și 4 tablouri vii reprezentând scene din viața Preacuratei Fecioare Maria: Bunavestire, Nașterea din Viflaim, Scena de pe Calvar și Înălțarea Maicii Domnului la cer. Discursul festiv îl va ținea I. P. S. Sa Epi-scopul diecezan Dr. V. Tr. Frențiu.

Intrarea la Matineu e liberă, programul e obligator. Program special și detaliat la Comitetul aranjator.

Pentru a evita eventuala aglomerare la casă, On. public e rugat a-și rezerva la timp programul și locul. In acest scop un delegat al Comitetului

aranjator stă la dispoziția On.-lui public în următoarele zile: **Duminecă în 24 c. între orele 11—12^{1/2} și d. m. între 4—5 la Oficiul parohial al catedralei (str. Dimitrie Cantemir 4) pentru distribuirea lojelor; iar Joi în 28 c. dela 4—7 d. m. și în Dumineca Rusaliilor după Liturghia și Vecernia dela Catedrală tot acolo, pentru distribuirea celorlalte locuri. Fiind intrarea liberă și locurile nenumerate, Comitetul aranjator garantează loc rezervat numai pentru cei ce-l vor solicita la orele și la locul mai sus indicat.**

Rugăm din nou și stăruilor pe toți credincioșii să participe la aceste frumoase și mângâitoare serbări religioase începând chiar de Joi 28 l. c. Trebuie să ne arătăm și noi în concertul popoarelor creștine devoțiunea și însufleșirea pentru Maica Precurată, Regina Cerului, blânda și milostiva mamă a tuturor creștinilor. De aceea veniți cu toții la toate aceste creștinești manifestații religioase!

Comitetul aranjator.

Cele 12 anatematismel ale sf. Ciril din Alexandria.

După cum s'a mai scris în această Revistă (No. 5), anul acesta se împlinește al cincisprezecelea centenar dela celebrarea Soborului ecumenic al III-lea din Efes. În lumea întregă catolică se sărbătorește solemn această comemorare din ordinul Prea Sfântului Părinte al creștinătății, Papa Piu XI, și ar trebui să se reamintească cât mai amănunțit învățăturile temeinice ale aceluia sobor ecumenic spre reîmprospătarea și înfărirea Creștinței adevărate, atât de sdrumcinată în inimile atâtoro din zilele noastre.

În dieceza noastră, și anume la Oradea, comemorarea conciliului Efesin se va face de Rusalii, precum s'a anunțat în numărul prezent al Vestitorului.

Pentru a contribui în parte la cunoașterea adevărilor desbătute la Efes de marii luptători ai credinței în contra erezurilor, vom da în cele ce urmează parte din Epistola Sfântului Ciril, Episcop al Alexandriei, precum și a sinodului, adunat de dânsul la anul 431, pentru înfruntarea ereziei lui Nestoriu, Patriarh al Constantinopolului. Conține această parte cele 12 anatematisme (afurisenii). Zice Sf. Ciril:

Deoarece sfânta Fecioară a născut trupește pe Dumnezeu, unit în persoană cu carne omenească, tocmai deaceea o numim Născătoare de Dumnezeu; nu pentru că firea Cuvântului lui Dumnezeu ar fi avut început, căci eră din veci: *și Dumnezeu era Cuvântul și Cuvântul eră la Dumnezeu*¹⁾ și tot Cuvântul a creat veacurile și toate, celelalte asemenea cu Tatăl; ci întru cât firea omenească, unită în persoana Cuvântului, precum am spus, s'a născut din pântec; nu pentru că în sine ar fi avut nevoie neapărat de nașterea temporală, de aceea adecă, ce s'a întâmplat în cele mai din urmă timpuri ale neamului; ci pentru ca să înzestreze nașterea substanței noastre cu binecuvântarea sa, și blăstăm, care aruncă trupurile

noastre trecătoare la moarte, prin aceea că Cuvântul, unit cu trupul, a venit la lumină din femeie, să începeze a mai chinuî întregul nostru neam; și însfârșit prin această destrugându-se sentința: *în durere vei naște pe fii tăi*²⁾, să se adeverească ceea ce se spusese prin profet: *cel mai tare a distrus moartea*³⁾ și: *a șters Dumnezeu orice lacrimă de pe toată fața*⁴⁾ Tot din această pricină spunem, că s'a dus împreună cu sfinții săi apostoli la nunta din Cana Galileii, fiind chemat, și a onorat-o cu binecuvântarea sa. Am fost învățați atât de întreaga și sfânta dumnezească Scriptură, cât și de mărturisirea adevărată a tuturor sfinților Părinți să fim și să recunoaștem acestea împreună cu sfinții Apostoli și Evangheliști. Toate acestea și tu trebuie să le subscrii și fără nici o cârteală sau înșelăciune trebuie să convii împreună cu noi. Ceea ce cuviosia ta trebuie să condamni cu afurisenie de anatemă, și-o arătăm noi după cum urmează în această scrisoare.

I. Oricine nu mărturisește, că Emanuil este adevărat Dumnezeu și deaceea sfânta Fecioară Născătoare de D-zeu (ea doară a născut după trup pe Cuvântul lui D-zeu întrupat) să fie afurisit.

II. Oricine nu mărturisește, că Cuvântul lui D-zeu Tatăl e unit cu trupul după persoană și că unul e Hristos împreună cu trupul său și că acelaș într'adevăr e împreună Dumnezeu și Om, să fie afurisit.

III. Oricine, în Hristos, după unire, desparte persoanele și le unește numai printr'o unire de demnitate, adecă de autoritate sau de putere, iar nu printr'o unire reală, să fie afurisit.

IV. Oricine atribuie la două persoane sau fețe acele cuminte, cari se află în diferite locuri ale scripturilor evanghelice sau apostolicești, sau cari au fost spuse de sfinți despre Hristos, sau chiar de Hristos despre sine însuși și pe unele le atribuie omului, considerat a parte de Cuvântul lui D-zeu, iar pe altele, potrivite majestății lui D-zeu, le atribuie numai Cuvântului, care e din D-zeu Tatăl, să fie afurisit.

V. Oricine ar îndrăzni să zică, că Hristos este un om purtător de D-zeu, iar nu D-zeu adevărat, ca Fiu unic și natural, întrucât adecă Cuvântul, făcut trup și-a însușit carne și sânge asemenea nouă, să fie afurisit.

VI. Oricine ar zice, că Cuvânt l lui D-zeu Tatăl e D-zeul sau Domnul lui Hristos și n'ar mărturisi, că Cuvântul, după ce s'a întrupat după scripturi, e unul și acelaș împreună D-zeu și am, să fie afurisit.

VII. Oricine ar zice, că Isus Hristos, ca om, reamîșcat de lucrarea Cuvântului D-zeu și că a fost învâluit de slava unuia născut, ca de unor altul deosebit de el, să fie afurisit.

VIII. Oricine ar îndrăzni a zice, că omenirea lui Hristos trebuie adorată împreună cu însuș Cuvântul lui D-zeu ca persoană deosebită și că trebuie slăbită împreună cu el și că împreună cu el, ca existând Cuvântul în ea trebuie chemată D-zeu și n'ar cinsti cu o singură închinare pe Emanuil și nu i-ar aduce lui o singură slăvire, întru cât Cuvântul s'a făcut trup, să fie afurisit.

IX. Oricine ar spune, că acelaș Domn al nostru Isus Hristos, slăvit de Spiritul sfânt, ar fi întrebuințat ca străină puterea ce o avea, și că tăria, de care se folosiă în contra spiritelor necurate și săvâr-

¹⁾ Genes. 31—16.

²⁾ Isaia 25—8.

³⁾ Ioan 24.

¹⁾ Ioan 1.

și a minunile dumnezești în mijlocul oamenilor, ar fi primit-o dela acelaș spirit și că nu ar fi propriu al lui Spiritul, prin care făcea minuni, să fie afurisit.

X. Sfânta scriptură ne spune, că Isus Hristos a fost pontificele și apostolul mărturisirii noastre, și că tot el s'a jertfit pe sine însuș lui D-zeu și Tatălui pentru noi în miros bineplăcut. Deci oricine va vice, că pontificile și apostolul nostru nu a fost însuș Cuvântul lui D-zeu, după ce s'a făcut trup și om asemenea cu noi, ci acel om, care s'a născut din femeie, ca un altul deosebit de Cuvântul întrupat; sau oricine ar afirma, că Hristos a adus jertfă și pentru sine, iar nu numai pentru noi, (deoarece nu aveă nevoie de jertfă acela, care nu săvârșise nici un păcat) să fie afurisit.

XI. Oricine ar tăgădui că trupul dătător de viață nu ar fi propriu al Cuvântului, care e din Tatăl, și ar zice, că e al unui altuia, unit numai în demnitate cu Cuvântul, ar veni adevăc numai locuind în sine pe D-zeu; și n'ar mărturisi mai degrabă, că e dătător de viață, după cum am amintit, din aceea că a fost făcut propriu al Cuvântului, care dă viață la toate, să fie afurisit.

XII. Oricine nu mărturișește, că Cuvântul lui D-zeu a pățimit după trup, după trup a fost răstignit, și tot după trup a gustat moartea, și înfărsit s'a făcut cel dinlăiu născut din morți, întru cât adevăc e viață și dătător de viață ca Dumnezeu, să fie afurist ¹⁾.

Păr. Dr. D. Nicolăeș

De ziua eroilor

„Oare nu a trebuit să sufere aceste Cristos și așa să între în mărirea Sa” (Luca 24, 26).

Fraților, este așa de minunată sărbătoarea de astăzi! Isus Cristos, Fiul lui Dumnezeu, după o viață plină de trudă și suferințe, după o moarte înfiorătoare pe lemnul crucii, trece astăzi — prin înviere — la înălțare. Se întoarce în ceruri, de unde s'a coborât, ca să ia la dreapta Tatălui locul de cinste, pe care l-a meritat prin viața sa plină de cele mai grele jertfe.

„Oare nu a trebuit să le sufere aceste Cristos și așa să între în mărirea s'a?”, zice El către învățăceii întâlniți pe drumul Emausului; și prin aceste cuvinte de vecinică pomenire învață pe toți cei ce vor să-l urmeze, că idealurile mari și nobile se pot înfăptui numai prin jertfe mari, de cari Dumnezeu ține seamă și le răsplătește la vremea sa...

Și credința aceasta a intrat în suflete, a prins rădăcini traînice și a născut șirul nesfârșit al eroilor creștinismului, cari cu ochii așintți spre idealul urmării, întăriți cu pilda măreață a lui Cristos, au săvârșit cele mai înălțătoare acte de jertfă.

Or, între idealurile sfinte nu cel din urmă loc îl are iubirea de patrie. Cristos a sfințit acest nobil sentiment, stropindu-l cu lacrimile sale Dumnezești vărsate asupra Ierusalimului, când în mintea sa de Dumnezeu a prevăzut sfârșitul țării sale și prin sfășietoarea chemare la unire a tuturor celor ce voiau mântuirea patriei. Sf. Scriptură — această mărturisire nemincinoasă a gândurilor lui Dumnezeu — închină două cărți iubirei de patrie: cărțile Macaveilor, în cari sunt preamăriți și fericiți acei ce au luptat și murit pentru țara lor.

Fraților, Poporul nostru românesc a fost totdeauna

¹⁾ Sacrosancta Concilia Nicolai Coleti, 1728 t. III. p. 954.

un neam cu sentimente profund creștinești. Sf. Apostol Pavel spune despre strămoșii noștri, că credința lor a fost vestită în toată lumea (Rom. 1.5), și credința aceea a rămas vie și în urmași. Dovadă ne sunt bisericile și mănăstirile ce împânzesc întreg cuprinsul pământului românesc. Domnitorii noștri aproape fără excepțiuni au fost mari ctitori de biserici și mănăstiri; din filele cronicilor noastre bătrâne se desprinde o credință așa de vie, o cucernicie așa de adâncă, care în lume seamănă nu are; iar poporul nostru: boieri și țărani de o potrivă, o adunare de mucenici. — Se putea oare, ca un popor cu credință așa vie și adâncă să nu-și aibă eroii săi? Se putea oare, ca pilda de jertfă alui Cristos să nu aibă următori? Nu, fraților! Istoria noastră mult sbuciumată ne arată cele mai înălțătoare pilde de jertfă și eroizm pentru cele două mari idealuri pe cari le avea neamul nostru: pentru lege și pentru moșie, pentru Dumnezeu și pentru țară!

Nu vreau să vă port dealungul vremurilor de mult trecute. Nu vreau să număr oasele eroilor români împrăștiate cu veacuri în urmă, pentru aceste două idealuri, pe atâtea câmpuri de bătaie. Vreau numai să vă arat, că spiritul de supremă jertfă, eroizmul adevărat nutrit de credință nu ne-a lipsit nici în vremurile mai noi; că aceleași idealuri, cari au în-suflețit pe strămoșii noștri, trăesc și în sufletele stră-nepoților și-înspiră la aceleași acte de jertfă supremă.

Dovadă este cimiterul acesta și sute și mii de fântirimi și morminte oslitare, cari acopere oasele tridite, trupurile schinuite alor 800.000 de români, cari chemați la datorie pentru țara primejduită — după pilda lui Cristos — au răscumpărat-o cu suferințele lor, i au pus drept temelie vârtoasă oarele lor zdrobite și de tencuială țărâna frământată cu sângele lor, ce gâlgăia din ranele sfășiate de arme ucigătoare.

Sunt ostașii morții în cumplitul război din urmă, gustat pentru întregirea nemului: sunt părinții și frații, sunt prietenii noștri ai celor ce stăm aici; sunt fiii neamului nostru, cari infipți cu îndârjire în gliă stră-moșească am murit nsămnați cu semnul sfintei cruci lăsându-se pilda cea mai grăitoare despre cea ce în-sămna a fi cu adevărat creștin și român.

Eroi au fost ei cu adevărat, căci eroizmul lor a fost clămădit din cele mai nobile două virtuți: din credința neclintită în Dumnezeu și din sentimentul iubirii și al datoriei către țară.

Pentru aceasta cemeterile din întreg cuprinsul țării noastre sunt azi tot atâtea școli, spre cari neamul întreg se îndreaptă cu adâncă cucernicie să în-vețe și să adâncească în suflete aceste două virtuți. Și din răsuful reavăn al pământului reînviat se desprinde învățătura minunată a acestor cucernici și smeriți ctitori de țară întregită: „Frați români, credeți în Dumnezeu și iubiți-vă țara”.

Să ne deschidem sufletele și să pomenim această înaltă învățătură și să o păstrăm cu scumpătate, căci până când va trăi ea în noi, va trăi în mijlocul neamului, plina eroilor, pe cari țara se va putea bizui în vreme de primejdie

O binecuvântată zi a Înălțării Domnului, fie, ca sosirea ta de fiecare an să afle în noi viu spiritul de jertfă pentru acest îndoit ideal, după pilda Celui ce ne este Calea, Adevărul și Viața. Iar voi eroi ai neamului, pilde în veci strălucitoare a adevăratei iubiri de țară, pe cari azi vă binecuvântă și vă înaltă un neam întregit, să fiți binecuvântați și înaltați cu Cel ce pildă v'a dat și îndemn la ceea ce ați făcut.

Tărăna pe care ați apărât-o și ați încheșat-o cu sângele vostru să vă fie ca sânul mamei iubitoare, iar Domnul Dumnezeu, a cărui credință v'a întărit spre jertfă și moarte, să vă dea fericire și viață vecinică. Amin.

Augustin Maghiar,
canonic.

Care e deci vina noastră?

Mâna prietenească întinsă dela Blaj spre frații ortodocși a rămas deocamdată atârnată în văzduh. Si-biul nu s'a grăbit să răspundă. În locul lui răspunde P. S. S. Episcopul Clujului și Feleacului într'un ton, care nu prea are aerul, că ar fi de împăciuire. Pentru că acolo, unde a priori nu crezi în intențiunile bune ale adversarului, și pe când un ochiu ți-e așintit asupra mânei drepte întinse spre împăcare, iar cu celalalt cauți dacă nu strânge pumnal în stânga, nu multe nădejdi de reușită sunt.

P. S. Sa Ivan pare însă a nu fi vorbit numai în numele său, și opiniunea P. S. Sale este mai mult decât particulară. Nici nu e taină — căci frații ortodocși nu o prea fănuiesc, — că Biserica soră din Ardeal ne urește.

Și de ce? Care-i vina noastră, pentru care frații ortodocși ne poartă sâmbetele? Ce am greșit noi uniții împotriva Bisericii ortodoxe, împotriva Neamului sau împotriva Patriei? Zice că noi am făcut desbinare în Biserica ortodoxă română ardeleană!

Să zicem, da! Să presupunem, că unirea nici nu s'a făcut din convingere religioasă, ci a fost numai un act politic. Care-s urmările acestui act politic? A ieșit Neamul român păgubit pe urma acestui act, sau a ieșit el înălțat?

Să întrebăm pe istoricii noștrii ortodocși, pe cărturarii luminați ai Neamului nostru.

D-l Sextil Pușcariu, prof. la univ. din Cluj în cartea sa: „Istoria literaturii române”, (1921. vol. I, p. 2.) scrie: . . . „Tot unei influențe venite din apus se datorește renașterea cu care se începe și pentru literatura noastră epoca nouă . . . prin aceleas părți (din vest) intrară ca niște apostoli . . . acei câțiva bărbați venind dela Roma, cari pe lângă știință aveau și focul entuziasmului și cuvântul cald care încinde, atunci au mijit și pentru noi zorile vremurilor noauă. P. Maior, G. Șincai și S. Clain și tovarășii lor au săvârșit minunea resurecțiunii poporului român”.

Tot d-sa scrie la p. 168: „Cu începutul veacului al XVIII. o parte a Românilor din Transilvania se unii din punct de vedere religios cu Roma. Mișcarea aceasta religioasă avu o influență atât de hotărâtoare asupra întregii mișcări intelectuale la Români, încât cu dascălii ardeleni cari trăiesc în a doua jumătate a veacului al XVIII și la începutul celui de al XIX. începe epoca noauă a literaturii noastre”.

Care e deci vina noastră? Că am săvârșit minunea resurecțiunii poporului român, sau că am inaugurat o epocă noauă în literatura română?

D-l Ovid Densușianu, prof. univ. în București, în cartea sa: „Literatura română modernă” (1920. vol. I p. 6.) scrie: „Astfel au deșteptat scriitorii transilvăneni conștiința noastră națională prin studiul istoriei”. Și la pag. 7: „Cel dintâiu lucru la care trebuia să se gândească un Micu sau Șincai, pentru ca să dovedească dela prima vedere latinitatea limbei noastre era înlocuirea alfabetului cirilic cu cel latin”.

Care e deci vina noastră? Că am deșteptat conștiința națională română, sau că am introdus în locul alfabetului cirilic pe cel latin?

D-l F. Lovinescu prof. univ. și critic literar scrie: „E aproape de prisos să mai amintim, că din punct de vedere cultural întregul veac al XVIII este dominat de actul Unirii unei părți a Românilor din Ardeal cu biserica catolică. . . Prin contactul cu însaș obârșia neamului nostru, cu Roma ni s'a întărit conștiința națională. În apărarea rasei lor cei trei „cavaleri ai idealului național” S. Micu, G. Șincai și P. Maior s'au istovit în numeroase lucrări de istorie și de filologie. Odată cu litera latină ei au adus și principiul exclusiv al latinității”.

Care e deci vina noastră? Că am adus principiul latinității sau că am întărit conștiința națională română?

Dacă nu, și iarăși nu, atunci de ce ne urăsc atât de mult frații noștrii ortodocși ardeleni?

Este adevărat, că noi am rupt legăturile sufletești și de ierarhie cu Bizanțul grecesc și turcesc și cu Moscova moseovită și ne-am lipit de frații noștrii latini.

Întreb, este aceasta o vină, care să ne atragă o ură atât de cumplită?

Am falsificat oare noi învățătura Bisericii ortodoxe, a celor 7 sinoade ecumenice? Da? Să ni se arete când, unde și cum? Zic să ni-se arete și să ni se probeze, fiindcă noi negăm hotărât acest lucru.

Este adevărat — recunoaștem — că în apele moarte ale vieții religioase răsăritene am introdus pulzare de viață, mulțumită căreia azi în Biserica ortodoxă din Ardeal sunt o mulțime de reuniuni religioase, preoții predică și mirenii se interesează de rostul credinței lor, cu un cuvânt este viață.

Întreb însă: stărnirea emulației să fie o vină atât de mare, care să nu aibă iertare?

Este adevărat, că prin unirea religioasă cu popoarele surori latine am deschis o fereastră largă spre apus, prin care năvălise și năvălește și azi în țara noastră lumina, dar oare să fie considerat și acest act al nostru drept o vină, ce nu se iartă nici în aceasta lume nici în cealaltă?

Fraților, care e deci vina noastră, pentru care ne urăți?

„N'avem nici un motiv să ne urâm mai înainte

de orice, fiindcă ura e principial exclusă de învățătura creștină, — zice d-l Nichifor Croinic în articolul său din „Universul”: intitulat: „Noi și catolicii”. „Porunca noastră cea mai mare e iubirea de oricine și orice, iubirea universală, care nu deliberează cui trebuie să se dăruie și cui nu. Nu acordăm noi această iubire tuturor necreștinilor cari ne înconjoară, — acel sentiment care e proverbiala toleranță ortodoxă?

Nu acordăm noi această iubire protestanților când episcopatul nostru participă la congresele lor naționale și la felurite asociații religioase în vederea păcii generale? Dece catolicii, confesiunea cea mai apropiată de noi, nu s'ar învrednici de aceiași iubire?”

Fără să vreau am comparat cele două răspunsuri date la apelul din „Unirea”, pe cel al P. S. Sale Ivan, cu acel dat de către profesorul de teologie ort. și am ajuns la convingerea, că dacă odată și odată, — când bunul Dumnezeu va vrea și se va îndura de acest neam oropsit, — buna înțelegere se va restabili între frați, aceasta se va face numai și numai prin întinderea brațului frățesc de peste Carpați.

Nici dela Cluj, nici dela Sibiu nu ne va veni „Unirea tuturor”, ci dela București.

Până atunci o singură rugăciune avem către Ardelenii noștri: Fraților, mai multă dragoste întru Hristos!

Simion Gocan.

Pentru „Legea Românească”.

Organul episcopiei ortodoxe neunite din Oradea a publicat în două numere consecutive un studiu al unui oarecare A. C., care turburat, pe cât se vede, de cetirea broșurei „Pax” a d-lui M. Theodorian-Carada se încumete a sdrobi rezultatele pe care le bănuie și de care, se vede cât de colo, cât îi e de teamă.

Dreptul e că, de ce ți-e frică, nu scapi. Și poporul românesc, slavă Domnului, e un neam de oameni deștepți, care pricepe mai mult decât își închipue A. C. De aceea îl asigurăm dinainte, că s'a ostenit degeaba. Cei ce au cetit „Pax” nu prin articole din „Legea Românească” își vor schimba părerea că în acea broșură se găsește cristalizată o concepție largă, plină de iubire și de adevăr.

Și e firesc să fie așa. Căci un A. C. neștiind până acum cine e d. M. Th. Carada, dovedește că habar n'are de cine sunt canoniștii, istoricii și scriitorii literari ai României.

„Dreptul Canonic Oriental” în trei volume e prima și, poate, unica lucrare serioasă scrisă în românește de un canonic, pe vremea aceea neunit, de d. M. Th. Carada. Că d. M. Th. Carada nu știe să scrie, n'ar fi îndrăsnit să măzgălească pe hârtie A. C., dacă s'ar fi găsit în redacția „Legii Românești” cineva, care să fi știut măcar să Societatea Scriitorilor Ro-

mâni a pus în 1925 ultimul D-Sale roman. „Furcu-leasca” între cele trei romane, cele mai bine scrise și vrednice să fie premiate.

Insuș numind lucrarea d-lui M. Th. Carada un glas de Sirenă, dacă A. C. știe ce însemnează „Sirenă,” recunoaște însuș că e o lucrare frumoasă și încântătoare. Dacă nu știe, apoi atunci apuce-se de plugărie și lase-se de scriitorie, că nu-i de treaba aceasta.

Că A. C. e din acei stângaci care, voind să lovească, își dă singur în cap, reese în chip sdrobitor din întregul său „studiu” și mai ales din ceea ce urmează:

A. C. n'a înțeles că d. M. Th. Carada nu învinue pe nimeni decât pe duhul schismei de toate greșalele contra Românilor, săvârșite de oficialitatea ortodoxă neunită. Ca s'o apare A. C. de faptul dovedit că acea oficialitate, în numele ortodoxiei, a combătut alegerea de deputat a înfocatului român ce a fost Vasile Lucaciu, crede că a servit-o spunând că acea oficialitate a susținut în contră-i pe un Rednic, un alt unit. Bietul A. C. n'a simțit că spunând acest lucru, în loc s'o dreagă, mai rău o strică. Căci cetitorul își zice cu drept curânt: Oficialitatea neunită nu combătea pe V. Lucaciu din confesionalism strâmt, pentru că era unit, ci pentru că reprezenta sentimentele Românilor integral. Pentru a sdrobi acest Românilor, ea s'a ostenit să se aleagă un trădător de neam candidatul guvernului unguresc, chiar dacă era unit, ori chiar dacă ar fi fost calvinist ori evreu. Totul era să fie sluga Ungurilor.

Continuă, iubite A. C. căci dai gata duhul diho- uiei din Țara Românească și contribui la unirea bisericilor române mai mult decât bănuiești. De aceea noi și, probabil, însuș d. M. Th. Carada, îți iertăm toate necuviințele și enormitățile ce-ți iasă din condeiu.

I. G.

Actualități ilustrate*)

Dr. Const. Pavel

După năruirea imperiului roman la 476 după Hristos, an ce totodată încheie și evul vechiu, amintirile culturii clasice zece veacuri și mai bine își poartă flacărele obosite în Orientul epocii bizantine dintre anii 324—1453.

Apusul de acum înainte, veacuri după veacuri, devine: „Ein rassen- und nationalitätsloses Chaos” (Chamberlain). Limba latină însă, devenind limba oficială a Bisericii apusene, își urmează mai departe drumul de dezvoltare, conform noilor împrejurări. O altă armată o răpândește acum prin toate colțurile

*) Reproducem aci un fragment din noua lucrare a distinsului nostru profesor și colaborator Dr. Constantin Pavel din Beiuș, cu titlul: *Contribuțiuni la istoria lingvisticei generale, Epoca antichității*. Beiuș, edit. autorului 100 Lei. Carte care o considerăm nu numai o nouă și prețioasă contribuție în acest gen, ci și un prețios aport la concepția spiritualistă modernă.

lumii, devine limbă mondială și pe zi ce merge tot mai bogată și mai expresivă, cum o vedem mai târziu la scolasticii evului mediu.

Roma ?

— Roma, *această sinteză a istoriei universale* — vorba lui Emilio Castelar — și după apunerea imperiului, rămâne tot ceea ce a fost în epoca ei de glorie, de vreme ce moștenirea prea puternicilor împărași, trecu la capii Bisericii apusene și tronul împărătesc de altădată fu prefăcut în catedra marilor și temușilor pontifi ai evului mediu¹⁾. Și mii de ani iar toate căile duc și vor duce la Roma Capilor creștinătății.

Atena n'a împărțit această soartă. Câteva figuri din trecutul ei, cum sunt împărăteasa *Irena, Carol cel Mare*, care avea de gând să împreune Răsăritul cu Apusul, *Basilios Bulgaroktonos, războaiele cruciate, Balduin, Montferrat, Otto dela Roche, Walter von Brienne, campania Catalanilor, Nerio Acciajoli*, iar la 1458 Mohamed II, care intră în Akropolis, ne spun, că Atena în evul mediu a încercat multe și grele lovituri și mari prefaceri.

Unica ei avere și pulere de atracțiune, o leacă de vreme, mai sunt vestitele școli retorice și filozofice, care erau bine cercetate chiar și de Romani. La 529 Iustinianus le închide și cu aceasta se stinge cea din urmă licărire a lumii clasice.

Roma și Atena ne dau o parte din istoria omenirii. Luptele lor din afară și dinlăuntru, mărirea și căderea lor o urmărim întocmai cum urmărește biograful pas cu pas viața oamenilor care au deschis noi drumuri în cultura și progresul omenirii.

Din suta VI începând Atena devine un orașel părăsit de provincie, locuit de țărani și mici negustori albanezi și turci.

În fața istoriei orientale și într-o vreme în fața întregii lumi civilizate chiar, dela anul 330 ese *Byzantion*, vechiul centru comercial a două lumi, ce de acum înainte se va numi Constantinopolis.

Cetatea de scaun a împărașilor orientali, a sacrosanșilor *Autokratores kai Basileis*, care se credeau *l'émanation vivante dela divinité* (Diehl), aici se infiripă și în curând vreme va străluci fără potrivă o nouă viață de stat, politică, bisericească, culturală și socială cu *sfinși* și cu *criminali*, cu *asceși* și cu *desfrânași*, cu *fi'ozofi* și cu *nebuni*, cu *genii* și cu *idioși*, cu *sanghinari* și cu *superstifioși*, cu *eroi* și cu *trădători*, cu o *armată* — adevărata *lume de strânsură*, — mai *primejdioasă pentru țară* decât pentru inamic, cu o pleoră de funcționari *venali* și *imbecili* — zestrea inalienabilă a Balcanului, — cu oameni de stat subordonând țara și interesele obștești ambiției și orgoliului lor personal, — adecă cu toată învălmășala de contraste, cu tot cortegiul de umbre și lumini, pe care ni-l trezește noțiunea bizantinismului.

Bizanțul, începând cu suta XII, — dela căderea Comnenilor (1185), — zi cu zi și an cu an, prin tot ceea ce face și prin tot ceea ce nu face, el însuș își sapă mormântul.

Și cuvintele celui din urmă *Paleolog*, împăratul Constantin XIII (Dragases) tradat — *cheia dela Xilokerkos* — și aruncat de ai săi (29 Maiu 1453) sub copitele Turcilor, ar trebui să străbată cu lumini de

fulger zguduitor în negura de patimi ale acelora pe care un neam și o țară i-au chemat la cârma treburilor.

Părăsit de toți, chiar și de frate său, împăratul aștepta cu sabia în mână moartea sigură, exclamând: „*În Bizanț loate sunt scoase la vânzare, iar mai eștină dintre toate este coroana. De voiu muri puneți-mi pe mormânt următorul epitaf: Aici zace cel din urmă împărat al Bizanțului, care a trăit câtă vreme a fost orb, iar în ziua când a deschis ochii a murit de scârbă.*”

Așa se năruie domniile și neamurile moravurilor bizantine și opun societățile fără *principii* și fără *scrupule*. Numai popoarele care au conștiința de sine și de rostul lor, rămân și se pot ridica.

Sunt gânduri emotive și anințiri istorice ce mă copleșeau, vara trecută, când din umbra arcadelor privesc cerul de pe pământ: bolta Sf. Sofii, ori urcam zidurile în ruină ale Bizanțului de altădată.

Evoluția omenirii însă nu stagnează. Din când în când recade, ori pare a hodini spre a se reculege înainte de noui încordări. Din simșirea, gândirea și voința omului, câtă vreme va mai fi încă om, țîșnesc idei și idealuri ce dau naștere la fapte și evenimente istorice.

Creștinismul deschide izvoare de energii și forme noi de propășire. Aceste însă nu fac ca să dispară numai fără urmă lumea cea veche, ci o înghit și o mistuesc și veacuri de-arândul se vor hrăni din valorile culturale și artistice pe care Elinii și Romanii le au aruncat ca adevăr și avut neperitor în gândirea omenirii.

Ori de câte ori o civilizație și-a luat zborul spre sfere mai nalte, ea a cercat să găsească în învățămintele trecutului drumul viitorului.

Grecia înainte de minunata ei desvoltare, înainte de Atena lui Perikles, și-a trimis înțelepții în Egipt și în Asia-mică.

Roma cercetează așezămintele eline și își trimite fiii la școlile din Atena. Așa vedem și acum, că și Italia, înainte de ce ar deschide porțile vieții intelectuale unei lumi întregi în măreția Rinascimento-lui, desgropă moștenirea greco-romană.

Roma lui Augustus se înalță pe ruinele Atenei lui Perikles, iar evul de mijloc pe antichitățile clasice și pe ideea creștină.

Un apostolat laic.

În Dumineca din 26 Aprilie a. c., introducând pe noul preot în parochia Săcueni, mi s'a dat fericitul prilej, ca să văd și să constat rodurile frumoase și binecuvântate ale unui apostolat laic.

Ca să nu vorbesc de stăpânirea ungurească — când bieșii români de acolo „*misera plebs contribuens*” erau servitori la conte ori păstori la oraș, dar chiar în trecutul apropiat, erau aproape în aceleași condițiuni triste.

Prin reforma agrară însă au primit și ei loturile prevăzute prin lege — și în așa chip din slujii și clăcașii neîndreptății de vitregimea veacurilor, — ținuși în cătușele jobăgiei materiale și spirituale, au ajuns a fi stăpâni pe câte un petec din glia stropită și sfințită prin sudoarea lor cruntă.

Tot prin reforma agrară s'a dat sesiune pentru

¹⁾ Vezi în legătură cu această concepție cea ce spune Jean Carrère în cartea sa *Le Pape* trad. și în românește: *Triumful papalității* p. 16 urm. Red.

biserică, paroch, canțor precum și teren pentru biserică. Trebuia ca acum parochia să fie organizată. Se simțea lipsa ardentă a unui Moisi . . . , a unui conducător. El nu mult întârzie: Provedința Divină îl trimite în persoana Primpretorului de plasă: a D-lui Corneliu Chiș.

În Dumineca de 26 Aprilie revăd iarăși Săcuenii după un interval de 16 ani: O, câtă schimbare, câtă deosebire între Székelyhidul de pe vremuri și Săcuenii de acum.

Mi se spunea atunci, că în Székelyhid nu există valahi, — decât câțiva păstori și servitori, — și iață, că astăzi le aduc pe noul și primul mire pentru a fi introdus în frumoasa parochie română unită: Săcuenii.

Insojiți de M. On. Iosif Pataki fostul protopop al districtului, ne dăm de pe tren în gara Săcuenii. Suntem primiți și așteptați cu multă dragoste de către inimosul și harnicul primcurator: D-l CORNELIU CHIȘ, primpretorul plasei, — ai cărui oaspeți a fost toată suflarea românească din Săcuenii în ziua praznicului introducerii parochului.

După o scurtă pauză de reculegere, ne îndreptăm spre biserică. În drum vedem pâlcuri de creștini grăbiți, îmbrăcați de serbătoare . . . , la întrebarea, că cine sunt? mi s'a răspuns: Credincioșii noștri. Nu fără emoție am ajuns în fața sfântului lăcaș; o bisericuță ca de zahăr, zidită în stil minunat, cu un parc frumos sădit cu flori și plantat cu arbori și tot felul de arbori sub conducerea inimosului primpretor, ba pe cum am aflat ulterior, prin înseși bănele lui binecuvântate, — și ferit de orice stricăciune prin o cintură drăgălașe ce te frapează. — Intrăm în biserică ca să avem parte de nouă și impresionată surprindere. — Inernul bisericii ca un pahar de cristal, strălucește într-o splendoare de frumusețe și curățenie, bănci, scaune, prapori, strană, policandre etc. etc., dar mai presus de toate sfântul altar acoperit cu flori, te impresionează și parcă toate îți șoptesc că aici nu este altceva decât casa lui Dumnezeu și poarta raiului.

Ș-apoi ce ar trebui să spun de biserică vie a D-lui. — Creștinii tixiră literalmente Lăcașul lui Dumnezeu. — Patru preoți îmbrăcați în frumoase odăjdii, (toate proprietatea bisericii), se închină în fața sfântului altar și serviciul divin începe. Toată suflarea cântă *Christos a înviat*, urmând apoi, că întreaga sfântă Liturghie să fie cântată de corul improvizat din intelectualii din loc pe cari înflăcăratul creștin, primcuratorul, adunându-i într'un mânunchiu, parcă-i stimulează și i predis-pune la o emulare sfântă pentru mărirea Lui Dumnezeu și a sfântului Său Lăcaș. — Este ceva înălțător cum acești evlavioși mireni (primpretor, magistrat, învățători, învățătoare, notari, dir. de poștă și oficianși de toată categoria) luminează cu lumina credinței lor înaintea oamenilor, ca, după cuvintele Mântuitorului, văzând aceia faptele lor cele bune să preamărească pe Tatăl nostru care este în ceruri. — Cântările dulci și pătrunzătoare impresionează și mișcă sufletele, — înnoată într-o fericire delirantă, și eu însu-mi savurând dulceața lor, lăpădând toată grija cea lumească și uitând necazurile vieții pământești, — am suljit lăcrămând.

M'a frapat atenția și îngrijirea bunului primcurator, care, pentru ca să facă plăcut lăcașul lui Dumnezeu și în timp de iarnă, — și pentruca să poată fi cercetat și de cei mai delicați și mai puțin sănătoși, l-a provăzut cu sobă, care încălzește clădirea în formă de calorifer.

După terminarea serviciului divin am inspectat locuința parochială. — O clădire frumoasă, modernă, — în centrul orașului, chiar în față cu biserică, cumpărată prin munificența Marelui Arhiepiscop a Excelenței Sale Arhiepiscopului Dr. Valeriu Traian Frențiu, episcopul nostru diecezan.

Sufletul mare al bunului Arhiepiscop prin dăniile princiare în repetite rânduri făcute bisericii și parochiei și prin așezarea parochului în așa chip, pe lângă că a asigurat pentru totdeauna existența parochiei, dar a ridicat nespuse de mult și decorul și prestigiul preotului român în fața minoritarilor și a pus coroana pe aceasta importantă operă bisericească națională.

A urmat apoi predarea parochiei și respective revizuirea rașiunilor bisericești. — Conducere conștiințioasă, până la scrupulozitate, m'a frapat. — Ziara de cassă, elencul, rașiunile, conduse de zelosul și devotatul primcurator: primpretorul de plasă, ar face cinste și celui mai zelos și ordonat preot.

Văzând și examinând întreg dosarul rașiunilor, chiar dela înființarea parochiei, m'am cugetat: ce pildă am putea lua noi preoții . . . cari adesea facem lucru de mântuială din conducerea biroului . . . , căci de câte ori nu vezi rașiuni corectate, făcute fără nici un simț estetic — și provăzute cu acte justificative imposibile, pe câte un petec de hârtie, scrise cu creionul.

Am văzut la urmă, iconostasul bisericii — sculptat artistic în lemn masiv — aproape terminat, împreună cu alte obiecta de preț colectate și făcute prin hărnicia primcuratorului model.

Câtă trudă, — câtă muncă a trebuit să depună — ca să câștige totul de ce o biserică are nevoie . . . în vreme ce conducerea plasei i-i reclama atâta lucru și energie . . .

Atâta credință — atâta dragoste de cele sfinte văzând, am suspinat în sufletul meu și am zis: Doamne trimis'ai aici duhul tău și toate s'au înnoit . . . ! În aceasta perioadă de profundă decădere morală și materială, — fără precedent poate în istoria României noastre scumpe, — privind și examinând piramida socială de jos până sus, cu toate aspectele ei îngrozitoare de ruină — și destrămare, — o adiere dulce și răcoritoare trebuie să simți și o convingere trebuie să îți formeze: că unirea cu biserică universală a Romei sempiternă, — a strămoșilor noștri, este chemată — și numai singură ea va putea să depărteze tragedia neamului românesc — rupt prin fatalitatea vremurilor vitrege dela trupul roman și despoiat de sufletul latin — și să-i procure zile de epopee asemănătoare aceloră după războiul biruitoare și iscălirea tratatului de pace care fixează noile hotare.

Archidiacon: *Romul Buzila*,
protopopul Jerului.

CRONICI

— La catedrală serviciile divine încep după orarul nou: în Dumineci și sărbători: la 7 Mănecat și Liturghie, la 8½ lit. elevilor; la 10 liturghia parochială; la 11½ ult ma sf. liturghie. Vecernia la 5 și devoțiunea la 5 d. m.

— Vor predică: Duminecă în 24 Mai: Rvs *Emil Bran*. Joi în 28 la Paraclisul solemn: Il. Dr. Gh. Miculaș, Vineri în 29: Cl. Dr. O. Stan și Sâmbătă: Preacuv. Dr. *Dominic Neculaeș*, franciscan.

— **Ziua Eroilor.** În catedrala noastră s'a celebrat cu mare solemnitate amintirea eroilor neamului. A pontificat Exc. Sa Episcopul diecezan Dr. V. Tr. Frențiu, care a și condus procesiunea pedestru până la cimitirul Olosig. Aici au jinit cuvântări bogate în idei și sentimente: Rvs. canonic *Augustin Maghlar*, din partea bisericii (o publicăm), dl. col. *Homoceanu* din partea armatei, dl. Dr. *Victor German* în numele foștilor luptători și studentul *Petrușca* în numele studenților. Procesiunea la orele 2 s'a renapoiat în aceeași ordine la catedrală.

— **Nunțiul papal Angelo M. Dolci** a vorbit Joi în 14 Mai la orele 20,40 despre Maica Domnului la Radio București. Cuvântarea jinită în limba franceză a fost foarte avântată și presărală cu elemente din cultul bisericii orientale române față de *Maica Domnului*, numire ce Exc. Sa Nunțiul a repetat-o des și românește.

Mare congres marian la Roma. Cu ocazia Congresului Marian național ce s'a jinit la Roma în primele zile al luni Mai, a avut loc un solemn pontifical bizantin celebrat de Ex. La I. Papadopoulos, Episcop de Grațianopol cu asistența a mai multor preoți de diferite națiuni. Congresul s'a încheiat cu o solemnă procesiune care s'a transformat într'un plebiscit mondial pentru acela pe care în decursul congresului glasuri alese au înălțat-o, lăudându-i mărirea, bunătatea Ei maternă și neintrecuta Ei putere de întrepunere. A fost destulă o invltare a clerului cu, precum la Efes, și în toate națiunile din lume, când e vorba de a cinsti pe Fecioarei Mamă, o mulțime imenză să alege în biserică, pește și 'n străzile pe unde avea să treacă chipul aceleia care este Mântuirea neamului creștinesc. Credințioșii noștri încă vor face la fel ca să se adeverească încă odată că „de acum mă vor ferici toate neamurile“.

— **Ortodoxia spre o nouă papalitate?** Păr. *Toma Chiricuță* din București în apreciată Dsali revistă „Fânăna Darurilor“ No. 5 Mai (1931) într'un articol intitulat *Rolul cultural al bisericii ortodoxe române* ajunge la concluzia că, pentruca Biserica ortodoxă să poată recâștiga pozițiile ce i se cuvin în lumea modernă „este absolut necesar ca biserica actuală, ca oamenii bisericii actuale, să ajungă la *constiința ortodoxiei ecumenice*. *Recrearea Sinodului ecumenic*, ca organ central de funcționare a tuturor bisericilor ortodoxe naționale, subordonarea acestor autonomii la marea autonomie unică a întregii ortodoxii, este obiectivul mărej care se impune acum tuturor ortodocșilor“ — Ideea a mai fost sugerată și de d-nii Ispir și Ghibu, când cu conferința ortodoxă jinită la București. De ce e acuzată atunci papalitatea catolică de autocrație, supremație absolutistă, când și oameni ai ortodoxiei văd că o organizare centrală, universală, ecumenică e necesară pentru biserica lui Hristos? Multe prejudecăți mai trebuiesc depuse.

— **A apărut Teologia Morală, Vol I. Principiile moralei Creștine**, de Păr. Dr. L. Tăutu, prof. de teologie 8° 320 pag. Hârtie velină. Prețul 200 Lei, porto franc, la Soc. Sf. Ioan Gură de Aur.

— **A apărut Viața lui Isus** pentru copii d-l *Alexandru Ciura*. Costă 8 Lei la Episcopia gr. cat. Oradea. Formati 8 mic, 80 pagini.

— **Au apărut Misterele sfântului Rozar** în iconițe colorate. Prețul 20 Lei o serie de 15 iconițe. Se pot avea la Seminarul gr. cat. ori „Vestitorul“ porto franc.

A apărut Teologia morală!

Un manual foarte folositor pentru preoții din pastorație e fără îndoială **Teologia Morală**. Fiind echipată cea lucrată cu atâta competență de Preasf. Nicolae al Lugojului, Păr. Dr. I. Tăutu cu sprijinul Exc. Sale Dr. V. Tr. Frențiu s'a grăbit să scoată vol. I. **Principiile moralei creștine**, un volum care cuprinde în stil simplu și clar multe și necesare lucruri pentru preoții din pastorație. Volumul de 320 pag. 8°, pe hârtie velină, se vinde cu 200 Lei exemplarul. Se poate comanda la autor, ori Societatea Sf. Ioan Gură de Aur, Oradea.

In atențiunea tuturor!

Vreți să cunoașteți pe scurt istoria Papatului Roman? sublima luptă în cursul istoriei a celor două puteri, cea bisericească și cea lumească? Originea, dezvoltarea și deslegarea „chestiunii romane“?

Citiți frumoasa carte a marelui publicist francez Jean Carrère „**Le Pape**“, tradusă în rom. de „Soc. sf. Ioan Gură de Aur“ sub titlul

„TRIUMFUL PAPALITĂȚII“

Cartea conține și textul românesc al Legii garanțiilor, al Tratatului din Lateran și al Concordatului cu Italia. Fotografia Statului papal, Lista completă și autentică a tuturor papilor — dela Sf. Petru până la Pius XI. — Frumos și elegant executată, 304 pagini, coperta la litografie: Prețul 100 Lei.

HÖNIG FRIDERIC ARAD, SRTADA BARIȚIU 10-21.

Cea mai veche și mai mare turnătorie de clopote din România.

**Fondată
la anul 1840.**

La comandă fabrică clopote de orice mărime din cel mai curat bronz pentru clopote pe lângă garanță mare și cu prefixarea precisă a tonurilor. Invenție proprie licențiată.

Rechizite și scaune de fer pentru clopote. Motoare electrice pentru clopotit. — Condițiuni avantajoase de plată.

